

TERMÍN: 26.10.2021

xx32157xx
Recenzia B
Miloslav Bahna
miloslav.bahna@savba.sk

*Prosím nezasahujte do tejto tabuľky*RECENZENT/KA (meno a priezvisko, pozícia, inštitúcia): **Miloslav Bahna**NÁZOV MATERIÁLU: **Odliv mozgov II: Za siedmimi horami**TYP VÝSTUPU*[1]: **Komentár**

(pri spoločných výstupoch uviesť aj typy individuálnych vkladov):

ANALYTICKÝ ÚTVAR, REZORT: **Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR - Inštitút vzdelávacej politiky**AUTORI/KY: **Dávid Martinák, Samo Varsík;**

SPOLUAUTORI/KY: - - ; - - ; - - ; - -

RECENZNÝ FORMÁT*[2]: **1****PRIPOMIENKY:**

P.č	Pripomienka sa vzťahuje k (strana, odsek):	Text pripomienky*[3]	Odôvodnenie pripomienky	Vysporiadanie sa s pripomienkou*[4]
1	Poznámka pod čiarou 1	Namiesto „prihlásenie sa na celé vysokoškolské štúdium v zahraničí“ odporúčam v súlade s literatúrou hovoriť o štúdiu, ktorého cieľom je získať vysokoškolský titul – tzv. Degree mobility v protiklade s krátkodobými mobilitami napr. v rámci Erazmu, ktoré sú spravidla označované ako „credit mobility“	jednoznačnosť, súlad s používanou terminológiou	AKCEPTOVANÁ

2	1, 3 odsek	Odkaz Bahna 2017 opraviť na Bahna 2018	Technická pripomienka	AKCEPTOVANÁ.
3	1/2, zlom strany	<p>„Dostupné prieskumy naznačujú, že väčšina študentov na zahraničných vysokých školách sa bezprostredne po absolvovaní štúdia neplánuje vrátiť (To dá rozum, 2019)“ – tu navrhujem doplniť odkaz na môj text z roku 2015, ktorý ponúka odhad, koľkí z absolventov sa reálne po štúdiu na Slovensko vrátili. Ide o výsledky výskumu Brain drain 2014, ktoré veľmi dobre korešpondujú s novým výskumom Brain drain 2020, ktorý zatiaľ nebol publikovaný a na väčšej vzorke prichádza k rovnakému odhadu ako dáta z roku 2014.</p> <p>http://sociologia.sav.sk/cms/uploaded/2179_attach_bahna_brain_drain_PT12015b.pdf</p> <p>odhad podielu návratov je spomenutý aj v Bahna, 2018</p>	Doplnenie prehľadu existujúcich zistení.	AKCEPTOVANÁ.
4	Graf č. 3	Navrhujem doplniť do grafu alebo do popisu k nemu aký podiel zo študentov študujúcich na VŠ išiel na zahraničnú VŠ podľa vzdelania rodičov. Napr. v prípade rodičov s VŠ vzdelaním sa zdá, že až 25% ich detí, ktoré študujú na VŠ končí na VŠ v zahraničí.		AKCEPTOVANÁ Doplnené v texte + podrobnejšie dáta v dátovej prílohe.
5	Odsek „Podiel študentov odchádzajúcich	Najneskôr tu - ale možno už v úvode - by mali autori upozorniť, že z dát nedokážu odlíšiť jednotlivé krajiny štúdia. Tiež	Doplnenie kontextu, limitov dát	AKCEPTOVANÁ.

	na vysoké školy v zahraničí sa regionálne líši“	treba povedať, že cca 70% v zahraničí študujúcich študuje v Česku to je dôležitý a chýbajúci kontext. Plus niekde dodať, že pozorovaná selektivita vo vzťahu k vzdelaniu bude pravdepodobne väčšia pri západnejších destináciách. Navyše to vysvetľuje vyšší podiel študentov z česko-slovenského pohraničia.		AKCEPTOVANÁ.
6	Graf 4	Silne neodporúčam rozlišovať v grafe zriaďovateľa či veľkosť školy. Z multivariačnej analýzy vidieť, že jediný reálny diferencujúci faktor je typ školy. Napr. cirkevné školy majú dokonca negatívny efekt, ak sa kontrolujú ostatné parametre. Tiež treba vysvetliť, ako sa stalo, že je spojená kategória bilingválne gymnáziá a stredné odborné školy. To je pomerne nešťastné spojenie.	Jednoznačnosť interpretácie	AKCEPTOVANÁ: Predmetné charakteristiky školy boli vyradené z deskriptívnej analýzy a pridané do časti o modelovom maturantovi. Bilingválne SOŠ (iba bilingválne SOŠ, nie všetky SOŠ) boli priradené k bilingválnym gymnáziám z dôvodu, že na samostatnú kategóriu je týchto škôl málo. Ide o bilingválne obchodné akadémie.
7	4, 2 odsek	Spomína sa model, ktorý ale ešte nebol predstavený	Plynulosť, nadväznosť argumentácie	AKCEPTOVANÁ. Text bol upravený.
8	Odsek pod nadpisom „Na odchod do zahraničia vplývajú“	Pri predstavení „modelového maturanta“ by malo byť vysvetlené, prečo má parametre, aké má. Rozumiem, že pri výpočte marginálnych pravdepodobností nechcú autori pracovať s priemerným	Lepšie pochopenie výsledkov modelu a sily jednotlivých prediktorov	AKCEPTOVANÁ Boli upravené charakteristiky modelového maturanta tak, aby zodpovedali

	individuálne faktory navštevovaná stredná škola“	aj maturantom, ktorý v reále neexistuje ale za ideálne by som považoval, ak by použili mediánového maturanta, ktorého všetky parametre by boli mediánom – vzdelanie rodičov, príjem, typ školy, prospech ...		najpočetnejším kategóriám kategorických premenných vstupujúcich do modelu.
9	7, 4 odsek	„Kľúčovou otázkou, na ktorú však stále nepoznáme odpoveď, je, koľkí z maturantov, ktorí absolvovali zahraničné vysoké školy, sa vrátili naspäť a aké uplatnenie tu našli.“ - v poznámke č. 3 píšem, že tu pomerne dobrý odhad už máme. Čo sa týka časti o uplatnení – to tiež analyzujem v aktuálnom článku, kde porovnávam ISEI absolventov štúdia v zahraničí, ktorí sa vrátili a tých, ktorí zostali v zahraničí. Bahna, M. (2021) The intergenerational social mobility of internationally mobile students: The status attainment of returnees from abroad compared to non -returnees, <i>Population, Space and Place</i> 27(6): e2425. https://doi.org/10.1002/psp.2425	Doplnenie prehľadu literatúry, odkaz na predošlé zistenia	AKCEPTOVANÁ.
10	7, 5 odsek	„Rozdiely v pravdepodobnosti štúdia spôsobené rozdielmi medzi navštevovanými školami naznačujú existenciu nerovnosti v prístupe k informáciám o vysokoškolskom štúdiu.“ - nie nevyhnutne, tradičný argument v literatúre je, že tento rozdiel je efektom odlišných ambícií a snahou odlišiť sa od bežných absolventov VŠ. Ak na SOŠ ide len 45% maturantov na VŠ je	Doplnenie argumentácie, alternatívna argumentácia	ČIASTOČNE AKCEPTOVANÁ. Celý odsek bol vymazaný.

	štúdium na VŠ komparatívne väčší úspech v danom prostredí ako v prípade 8 ročného gymnázia, kde ide na VŠ 90% maturantov. V tomto prípade prijatie na VŠ nie je samo o sebe úspech a potreba odlíšiť sa prijatím na „lepšiu“ VŠ je väčšia.		
	Z multivariačnej analýzy vychádza ako najsilnejší prediktor úspešnosť na maturite z vyučovacieho jazyka. Odporúčam spomenúť, že to môže byť artefakt toho, že pri prijíme na VŠ v zahraničí hrá známka na maturite spravidla väčšiu úlohu ako na VŠ na Slovensku. Študenti ašpirujúci na štúdium v zahraničí sú preto viac motivovaní mať lepšiu známku na maturite.	Alternatívna argumentácia, doplnenie kontextu	NEAKCEPTOVANÁ. Je to síce relevantná hypotéza, avšak nedá sa nijako podložiť.

CELKOVÉ HODNOTENIE (recenzent/ka vyplní túto časť po vysporiadaní sa s pripomienkami analytickou jednotkou):

Autori sa primerane vysporiadali s pripomienkami recenzenta, text je pripravený na publikovanie a nemám k nemu žiadne ďalšie pripomienky. Ide o dôležitý príspevok k slovenskej diskusii o štúdiu na vysokých školách v zahraničí, ktorý sa opiera o výnimočné dáta.

[1] Výber medzi: 1. analýza (komplexný analytický materiál s návrhmi konkrétnych systémových opatrení); 2. komentár (rozsahovo menší analytický materiál venujúci sa konkrétnemu čiastkovému problému); 3. manuál (metodické usmernenie vyplývajúce z potreby zjednotenia procesov a postupov v konkrétnej oblasti).

[2] Formát 1 pre komentár/manuál (2 recenzenti bez povinného odborného workshopu); Formát 2 pre analýzu (3 recenzenti a povinný odborný workshop).

[3] Do tabuľky značiť pripomienky zásadného metodologického a obsahového charakteru (nie štylistické či gramatické opravy).

[4] Vyplní analytická jednotka: pripomienka bola akceptovaná / pripomienka nebola akceptovaná a zdôvodnenie / pripomienka bola čiastočne akceptovaná a zdôvodnenie.